06.11.2025

Høringsinnspill i Prop. 1 S (2025-2026) Statsbudsjettet 2026 (kapitler fordelt til justiskomiteen)

Barneombudet anbefaler at komiteen:

- Sørger for nødvendig satsning på forebygging av barn- og ungdomskriminalitet.
- Utreder en felles forebyggingslov/oppvekstlov.
- Ser på alternativer til fengsel som straff for barn og unge.
- Sørger for nødvendig rettshjelp til barn.
- Sørger for at barnets beste vurderes i all krise- og beredskapslovgivning.

Barnets beste et grunnleggende hensyn

Barneombudet arbeider for å sikre barns rettigheter og interesser i politikk og lovgivning. Grunnloven og FNs barnekonvensjon krever at barnets beste er et grunnleggende hensyn i beslutninger, tiltak og prioriteringer som berører barn. Dette gjelder også ved fordeling av ressurser.[1]

FNs barnekomite har siden barnekonvensjonen ble ratifisert av Norge, uttrykt bekymring for at det er store regionale forskjeller i kvaliteten i den hjelpen som gis til barn i Norge.

Vi ber justiskomiteen om å følge FN barnekomités anbefalinger[2] om å:

- tildele tilstrekkelige ressurser, basert på vurdering av barns behov, særlig barn i utsatte situasjoner.
- styrke budsjettprosessene gjennom tydelige tildelinger, indikatorer og sporingssystemer for å evaluere nytten og effektiviteten av tildelinger

Barneombudet oppfordrer Stortingets komiteer til å se barns oppvekst helhetlig i statsbudsjettet og prioritere forebyggende tiltak.

Satsing på forebygging av barne- og ungdomskriminalitet

Barneombudet ber regjeringen vurdere om statsbudsjettet møter behovet for en nødvendig satsning på det forebyggende arbeid mot barne- og ungdomskriminalitet. Det er enighet om at det er nødvendig med økt innsats for å redusere barne- og ungdomskriminaliteten i Norge. Vi er likevel bekymret for at mange av budsjettforslagene på dette området i

[1] FNs barnekomité, General Comment nr. 14: On the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para1). CRC/C/GC/14. (2013).

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889
Youngstorget,
0028 Oslo

post@barneombudet.no
+47 22 99 39 50

barneombudet.no
EHF/org.nr.: 971527765

hovedsak er rettet mot reaktive tiltak. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet at det bevilges over 150 millioner kroner til én-til-én oppfølging, utvidelse av arbeidet med hurtigspor og til økt kapasitet ved ungdomsenhetene. Dette er ikke tiltak som forebygger kriminalitet, men reaktive tiltak som først settes inn etter at et barn eller en ungdom har begått en kriminell handling. Barneombudet mener at satsing på reaktive tiltak i liten grad bidra til å løse de bakenforliggende årsakene til at barn og unge begår kriminelle handlinger eller rekrutteres inn i kriminelle miljøer. Barneombudet vil med dette understreke behovet for et reelt løft av det forebyggende arbeidet i kommunene for å snu kriminalitetsutviklingen.

Barneombudets egen gjennomgang av alvorlige straffesaker hvor barn er tiltalt, viser at det å ha blitt utsatt for vold i nære relasjoner er en av de mest fremtredende risikofaktorene for at barn selv begår alvorlig kriminalitet.[1] Derfor er det avgjørende å styrke kompetanse og rutiner i tjenester som møter barn, for å avdekke og stanse vold mot barn. Barneombudet mener at det bør innføres tydelige rutiner for å avdekke og forebygge vold, i tillegg til å stryke samarbeidet på tvers av sektorene.

Forebygging innebærer å jobbe systematisk for å hindre at noe skjer, i stedet for å reparere i etterkant. Selv om mange kommuner gjør en god jobb med å forebygge kriminalitet blant barn og unge, er det store variasjoner i innsatsen i norske kommuner. I tillegg er mange tiltak kortsiktig finansiert i form av tilskudd og prosjekter, noe som svekker deres langsiktige effekt. Kartlegging viser at mange kommuner mangler helhetlige tilbud som utekontakt og fritidsklubber til spesialiserte hjelpetiltak for ungdom med utfordringer som vold, rus og kriminalitet.

Behov for samordnet regelverket om forebygging

Tiltakene i statsbudsjettet til arbeidet mot barne- og ungdomskriminalitet er målrettet mot områder og miljøer i Norge med kriminalitetsutfordringer over tid. Blant annet er forebyggende tiltak, slik som beredskapsteam, som retter seg mot nærmiljøene og skolemiljøene til barn og unge i kommunen, og skolemiljøteam, prioritert. Det er også satt av økt bevilgning til tilskuddsordning for samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT). For å få til en reell styrking av kommunenes evne til å gi barn og unge helhetlig og tidlig hjelp, mener Barneombudet det er nødvendig å samle alle hjemler som regulerer kommunens ansvar for forebygging i en samlet lov. I dag må kommunene forholde seg til et omfattende og fragmentert regelverk, noe som gjør det krevende å sikre samordnende tjenester og enhetlig oppfølging. Kommunene møter tusenvis av lov- og forskriftskrav, og både statsforvaltere og kommuner melder at dette skaper byråkratiske barrierer og svekker muligheten til å se barnets beste på tvers.[2]

Barneombudet anbefaler å utrede en felles forebyggingslov som samler regelverket og forenkler kommunenes arbeid, samt en nasjonal opptrappingsplan som sikrer at alle kommuner tilbyr et minimum av forebyggende tiltak.

Satsning på økt kapasitet ved ungdomsenhetene

Regjeringen har bevilget 21 millioner kroner i statsbudsjettet til økt kapasitet ved ungdomsenhetene. FNs barnekonvensjon art. 37 slår fast at fengsel for barn og unge kun skal brukes som siste utvei og for kortest mulig tidsrom. Sivilombudets rapport fra

[2] Menon Economics, Nr. 46/2022)

Torggata 2-4,
0181 Oslo

post@barneombudet.no
+47 22 99 39 50

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

barneombudet.no
EHF/org.nr.: 971527765

Ungdomsenhet vest avdekker blant annet høy risiko for ulovlig bruk av sikkerhetscelle for barn, og for umenneskelig og nedverdigende behandling.[3] Vi vet også at barn som sitter i fengsel stort sett sitter i varetekt. Barneombudet mener at det heller bør satses på alternative tiltak som for eksempel barnevernsinstitusjoner som varetekssurrogater eller elektronisk soning.

Rettshjelp til barn og unge

Barn og unge har et stort behov for juridisk veiledning og praktisk hjelp til å orientere seg i hjelpesystemet. Våre erfaring er at mange barn ikke får oppfylt rettighetene sin, og at klagesystemene er lite tilgjengelige for barn. Dette støttes av en rekke offentlige tilsyn og utredninger som viser svikt i tilbudet til barn.

Nytteverdien av rettshjelp er stor og bidrar til å sikre at barn får reell tilgang til viktige velferdsrettigheter. Barn trenger tilrettelagte rettshjelptiltak hvor de som jobber der har kompetanse i å snakke med barn og erfaringer med de rettslige problemstillingene barn møter. Terskelen for å oppsøke advokat er høy, og mange kjenner ikke til at de kan få rettshjelp. Tilbudene må derfor være oppsøkende på arenaer der barn og unge er. Spesielle rettshjelptiltak for barn er et helt nødvendig supplement, og vi anbefaler komiteen å styrke tiltakene.

Beredskap for å trygge barn og unge

Barneombudet understreker viktigheten av å følge opp Stortingets vedtak om å ivareta barnets beste i all krise- og beredskapslovgivning.[4] Regjeringen må gjennomgå og endre lover slik at barns rett til å bli hørt, motta informasjon og få beskyttelse er tydelig, også under kriser. Det haster å få dette på plass, siden nye ekstraordinære situasjoner kan oppstå når som helst. Klare regler gir trygghet og forutsigbarhet for barn og de som skal støtte dem. Dette sikrer at barns rettigheter ivaretas i tråd med Grunnloven og FNs barnekonvensjon, uansett krise.

Ta gjerne kontakt for mer informasjon

Samfunnskontakt Simon Johnsen, e-post simon.johnsen@barneombudet.no , tlf: 97 46 26 15.

[3] https://www.sivilombudet.no/besoksrapporter/besoksrapport-bjorgvin-fengsel-ungdomsenhet-vest/
[4] https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2024-2025/inns-202425-151s?m=3&c=False

Torggata 2-4,
0181 Oslo

post@barneombudet.no
+47 22 99 39 50

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

barneombudet.no
EHF/org.nr.: 971527765